

הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג שליט"א
אב"ד בירושלים

בענין אם מותר בזה"ו לאשת כהן מעוברת ליכנס לאהל המת

ואת"ל לא הפילה שמא נקבה היתה –
(רש"י) הרי שסומכין ספק נקיבה ומיעוט
מפילות.

ב"ה כבוד הגאון רבי אברהם אבא
פריינדליך שליט"א, ישיבת אור
התלמוד לייקאווד

ב) והריב"ש בסימן שע"א הקשה ממשנה זו
על תוס' כתובות ט ד"ה ואבע"א שכתבו
שס"ס הוא רק בששני הספיקות שקולות
לכן אם אונס הוא מיעוט נגד רוב ברצון אין
אומרים שפתח פתוח יהיה מותר מכח ס"ס
שמא לא תחתיו ואת"ל תחתיו שמא באונס,
ותירץ הריב"ש שכל שיש ספק שקול בטבע
כמו שמא זכר שמא נקיבה שכך טבעו של
עולם שיש בעולם מחצה זכרים ומחצה
נקבות בזה מצרפין גם מיעוט ומתירים, אבל
כשהספק אינו בטבעו של עולם כמו ספק
תחתיו ספק אינו תחתיו בזה אין מצרפים
עוד ספק אם אינו שקול. ובהסבר הדברים
הוא שכל שיש מחצה וצירוף של מיעוט סך
הכל יש כאן רוב היתר, משא"כ בספק
תחתיו שלא נתברר לנו שבאמת יש מחצה
בעולם תחתיו ומחצה אינה תחתיו לכן גם
אם נוסף עוד ספק כמו באונס או ברצון אין
כאן רוב להיתר, אלא ס"ס נחשב לרוב
מחמת רוב האפשרויות וכיון שיש שני
אפשרויות להיתר ואפשרות אחת לאיסור
זה ג"כ נחשב לרוב, אבל כל שאין שני
הספיקות שקולות אין כאן רוב אפשרויות

קבלתי מכתבו מגילה עפה כתובה פנים
ואחור בבירור הלכה למעשה
בזה"ו שנתחדש אולטרא-סאונד וניתן לדעת
אם העובר זכר או נקבה אם אשת כהן
חייבת ליבדק בזה כדי לדעת שלא ליכנס
לאהל המת, וכת"ר הביא הרבה מחברים
מגדולי אחרונים מה שפלפלו בזה, וענותו
תרבני שאחזה דעה גם אני, ולכן אבוא לפי
סדר המחברים שהזכיר כת"ר לעיין קצת
בדבריהם.

א) הביאו מהמג"א שמותר ליכנס לאהל
המת מכח ס"ס שמא נקבה ואת"ל זכר
שמא נפל, והביא כת"ר שהפרמ"ג באשל
אברהם אור"ח סימן שמ"ג סק"ב הקשה
והרי ספק נפל אינו ספק שקול שהרי רוב
שאינו נפל, וכן הביא קושיא זו מגליון
מהרש"א ביור"ד סימן שע"א סק"א,
ולכאורה דבריהם תמוהים שהרי מפורש
בגמ' יבמות קי"ט א היתה לה תמות אינה
חוששת יצאת מלאה (יצתה חמותה
מעוברת – רש"י) חוששת ר"י אומר אינה
חוששת (דאיכא למימר שמא הפילה

שאפשרות שאינה שקולה אינה נחשבת לספק, ומעתה לענין דידן נמי יש כאן רוב להיתר של מחצה נקבות ומיעוט מפילות.

ג) והנה הסבר זה נראה בכוונת הש"ש ש"א פי"ח, ויתכן לומר שהם מסבירים הסבר אחר בריב"ש, והוא שכל ששני הספיקות אומרים דבר אחד והיתר אחד נחשב כרוב גם אם אין שני הספיקות שקולין כמו בהלכה חמותו מעוברת שאם ילדה נקבה או הפילה מותרת בלא חליצה מטעם אחד שאין כאן יבם ויש כאן רוב שאין יבם, אבל אם באנו להתיר משני סיבות כמו ספק תחתיו שההיתר הוא מטעם שאין כאן זנות של א"א והיתר של אונס היתר אחר שנתפשה ולכן אינם מצטרפים רק אם הספיקות שקולות יש כאן היתר של ס"ס וכל שאין הספיקות שקולות אין זה ס"ס.

ולפי"ז בנידון דידן שיש ספק שמא נקיבה ושמא נפל והם שני סיבות שההיתר של נקיבה אין כאן כהן והספק שמא נפל הוא היתר אחר שאין נפל מקבל טומאה, וכמו שרואין בגמ' ב"ב כ, א, וברמב"ם פט"ו מטומאת מת ה"ב ובן שמונה ביום השבת [המונח בחלון] שהרי אסור לטלטלו כל אלו ממעטין בחלון שהרי אינם מקבלין טומאה ואין דעתן לפנותו עכ"ל, והטעם שאין בן שמונה מקבל טומאה נראה שנחשב כמת ומת אף שהוא מטמא מ"מ אינו מקבל טומאה, ובן שמונה אף שנחשב כמת לענין שאינו מקבל טומאה מ"מ אינו כמת לטמא אחרים שאם מטמא אחרים איך ימעט בחלון, וא"כ מה שאין איסור להכניס נפל כהן לאהל המת הטעם או משום שאינו מקבל טומאה או שכל שנחשב כמת אין עליו איסורים שבמתים חפשי, וגם האיסור

שיש לטמא כהנים וכמו שיתבאר להלן אינו נוהג בכהן מת. עכ"פ הם שתי סיבות להיתר לטמאות עובר אחד שמא נקבה ואחד שמא נפל, ואינם מצטרפים יחד להיות רוב ואינם אלא ס"ס, וכל שאין הצדדים שקולים אינו ס"ס.

ד) ועתה נבא למש"כ המג"א בסימן שמג שעובר אינו מקבל טומאה שהוא טהרה בלועה, והאבני מילואים בסימן פ"ב סק"א השיג על המג"א ממה שמצינו ביבמות עת שמעוברת שנתגיירה בנה אינו צריך טבילה שעלתה לו טבילת אמו ואינה חוצצת שהיינו רביתה, וכמו שאין האם חוצצת מפני הטבילה כך אינה חוצצת מקבלת טומאה ואינה טהרה בלועה, ורק בבלע טבעת הטבעת הוא טהרה בלועה שאינה רביתה עם הגוף, וכן עובר שמת במעי אמו נחשב טומאה בלועה שאינה רביתה, אבל כל שהוא רביתה אינה בלועה, וכ"ש כאן נאמר עובר ירך אמו שמקבל טומאה בתור אבר אמו.

ה) ולענ"ד דברי האבני מילואים תמוהים, שהרי מפורש במשנה פרה פ"ג מ"ב חצירות היו בירושלים בנויות על גבי סלע ותחתיהם חלול מפני קבר התהום ומביאים נשים עוברות ויולדות שם ומגדלות שם בניהם ע"כ, ואם נאמר שעובר נטמא אם היתה אמו באהל המת א"כ מה התועלת שילדו בחצירות הבנויות ע"ג סלע והרי כבר נטמאו העוברים לפני שהגיעו לחצירות האלו, ובע"כ שאין עובר מקבל טומאה וכדעת המג"א. ואף שעלתה טבילה לעובר ואינו חוצצה יש לומר שהיינו רביתה מועלת שלא יחשב חציצה, אבל אינה סברה שבלוע יקבל טומאה, שהטעם של טומאה

בלועה אינה משום חציצה, שהרי דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה אלא ע"כ סברה אחרת שכל שבלוע אינו מקבל טומאה והרי גם באהל המת אינו מקבל טומאה ושם אין דין חציצה.

ובדי ליישב את האבני מילואים יש לומר שאף שבעודו עובר נטמא מ"מ אחר שנולד פקע טומאתו. וטעם הדבר יש לומר לפי מה שנפסק חו"מ סימן רט ס"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם בין במכה בין במתנה וכו', כיצד מה שתוציא שדה זו מכור לך מה שיוציא אילן זה נתון לך או שאמר מה שתלד בהמה זו לפלוני או שאמר מה שתלד פרתי או שפחתי מכור לך וכו' לא אמר כלום, אפילו היתה הפרה או השפחה מעוברת (מיהו גבי אילן אם חנטו הפירות מקרי בא לעולם) עכ"ל, ובסמ"ע שם הטעם דפירות החנוטים כדבר שבא לעולם מה שאין כן בעובר שבמעזי אמו והפרה שאינו בעין. ובחידושי רע"א שם כתב על מה שכתב הבאר הגולה מקור שעובר נחשב דבר שלא בא לעולם שלמדו מגמ' קידושין דף ס"ב שהמקדש בתו בעודה עובר אינה מקודשת, ועל זה כתב הרע"א וז"ל לענ"ד משם אין ראיה דיש לומר דעובר הוה כחתיכת בשר בעלמא או חלק מהאם למ"ד עובר ירך אמו ולגבי קידושין מקרי דבר שלא בא לעולם דעובר שהוא כחתיכת בשר לאו בר תפיסת קידושין משא"כ לגבי מכירה יש לומר דמקרי בא לעולם כמוכר חתיכת בשר הוא, אבל נראה לפענ"ד דיצא כן ממה שכתבו תוס' בכורות ג' ב' ד"ה דקפקע בשב ר"ת עכ"ל. ושם בתוס' מבואר שאם מכר אונן העובר לגוי אינו פוטר מבכורה שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא יש

למכור אונן הבהמה. ומ"מ צריך ביאור למה לא חל המכירה ומאי שנא ממוכר חתיכת בשר לפני השחיטה שבודאי קנה ולמה יגרע עובר.

ו) ונראה לענ"ד שיש לומר שעובר פנים חדשות באו כאן ואינו אותו חתיכה שקנה מקודם, שהרי העובר שקיבל חיות מעצמו אינו אותו עובר שהיה במעזי אמו.

והנה הנתיבות שם סק"ב כתב שיש הפרש בין אם הקונה קנה את העובר בכל מקרה גם אם תמות הבהמה או תשחט וקבל את בשר העובר שאז קונה, שהרי בתור בשר בעלמא היה העובר בעולם, אבל אם קנה הלוקח רק אם תולד העובר בזה לא קנה כיון שבתור בהמה חיה לא היה העובר בעולם. (אכן מדעת ר"ת שהביא רע"א הנ"ל נראה שגם בתור בשר אין העובר בא לעולם, שמסתמא כשמוכרין אונן העובר מסתבר שאין לו קפידא לקבל האונן מבהמה שחולה או מתה או לקבלו בתור אונן מחובר לחי ואעפ"כ לא קנה).

ז) ובנידון דידן נראה שגם לסברת הנתיבות יש לומר שבטל הטומאה מהעובר, שכיון שטומאה של עובר אחר שנולד הוא מכח חיותו ולא מכח היותו בשר האמא, ולכן אחר שנולד הבן הרי הוא טהור, כן נראה ליישב דעת האבני מילואים.

אכן עדיין יש לעיין מהדין שפסק הרמב"ם פ"ג מאיסורי מזבח הי"ב וי"ג "כל האיסורין לגבי מזבח וכו', וכולן ולדותיהן מותרים למזבח חוץ מולד נרבעת ונעברה ומוקצת ושהמיתה את האדם שולדן אסורין למזבח כמותן, בר"א כשנעבדה בה עבירה כשהיתה מעוברת שהרי הולד מצוי עמה

בשעה שנפסלה והיה כאבר מאבריה" וכו' עכ"ל.

ומעתה לפי סברתינו קשה מה שנא
מטומאה שאנו אומרים שטומאת
העובר אינה ממשיכה אחר שנולד הולד,
ואילו איסור ופסול נרבעת ודומיו ממשיך
בעובר גם אחר שנולד. ויש לדחוק ולחלק
 בין טומאה שהוא שינוי מציאותי במי
 שמקבל טומאה אף שאין מרגישין אותו
 בחושים אבל קיים ענין טומאה, ולכן כל
 שנולד העובר ופנים חדשות באו לעולם אין
 הטומאה ממשיכה, משא"כ פסולים למזבח
 שהם הלכות ולא שחל ענין בגוף הבהמה,
 ולכן האיסור עובר גם לאחר שנולד, ודוחק.
 אכן הקצה"ח בסימן ר"ט דעתו שעובר
 נחשב כבא לעולם, ונדחה א"כ תירוצינו על
 האבני מילואים.

(ח) ולפי מה שכתבנו נדחה מה שהביא
 כת"ר מתשובת בנין ציון החדשות סימן
 צו שכתב ליישב קושית העונג יו"ט יור"ד
 סימן קט"ו מה איסור יש במעוברת ליכנס
 לאהל המת והרי עובר במעי זרה זר הוא,
 ותירץ שכיון שקיבל טומאה העובר וישאר
 טמא אחר שיוולד הרי זה כמטמא כהן, ולפי
 דרכנו שעובר טמא שנולד פקע טומאתו
 נדחה תירוץ זה, וע"כ שמדובר בעובר במעי
 כהנת ובזה אסר הרוקח, או שמדובר בשעה
 שבאה לילד ואז נעקר הולד ונעשה כילוד.

(ט) מה שכתב כת"ר בענין אם ס"ס שניתן
 לברר אם צריך לברר או אפשר לסמוך
 בלי בירור. והנה מצינו שסומכין על רוב
 ואין מברכין, שהרי אין אנו בודקין י"ח
 טרפות ורק טרפות הריאה בודקין. וכבר
 כתבו הפוסקים טעם לבדיקת הריאה או

משום שמיעוט המצוי או מטעם שניתן
 לבדוק בקל או שזה תקנה מדרבנן, וא"כ גם
 בס"ס צריך להיות הדין כן. אמנם יש לומר
 שנחשב כמיעוט המצוי שיצא העובר זכר,
 שהרי קרוב למחצה שיהיה זכר. עוד יש
 לומר שרק ברובא דליתא קמן שם אין צריך
 לברר משא"כ ברובא דאיתא קמן בכל אופן
 צריך לברר. וטעם החילוק לפי הש"ש שם
 שרובא דליתא קמן הוא בירור מסברה, שכל
 שהרוב כן מוכיח שכך טבע הבריאה,
 משא"כ רובא דאיתא קמן אינו בירור
 מסברה אלא הלכה שהולכין אחר רוב
 האפשרויות ולכן ברובא דליתא קמן אין
 צריך לברר כיון שנודע מסברה שכך הוא,
 משא"כ ברובא דאיתא קמן שאינה אלא
 הלכה ולא נאמרה הלכה רק במקום שאין
 אפשרות לברר אבל אם יש אפשרות לברר
 לא נאמרה הלכה שנלך אחר רוב. ולפי
 סברה נראה שס"ס דומה לרובא דאיתא קמן
 שאינו סברה אלא יותר אפשרויות, וא"כ
 במקום שאפשר לברר צריך לברר. [ובזה יש
 ליתן טעם למה שאסרה תורה קבוע כיון
 שניתן לברר כיון שניכר מקומו ובשעה
 שנולד הספק היה אפשר לברר, והארכתי
 במקום אחר].

אכן נראה שמצינו ברמ"א בסימן צ"ח ס"ד
שכתב בחלב שנפל לתבשיל ויש בו
שישים מ"מ צריך לשפוך מים קרים כדי
שיצוף האוכל שכל שאפשר להסירו הוה
כהוכר האיסור, ומלשונו משמע שהוא סברה
דאורייתא. וכן הדין בגליון מהרש"א שם.
וא"כ גם בס"ס ורוב כל שניתן להכיר
האיסור אין כאן תערובות ולא ספק ולא
שייך לילך אחר הרוב. אכן הפלתי הבין
בטעם הרמ"א שהוא משום דבר שיש לו

מתירין, ומטעם זה פסק שאם האוכל יתקלקל על-ידי שפיכת מים צוננים אין צריך לשפוך המים. אכן נראה שכל זה בניתן להכיר על ידי שפיכת מים וכל אדם יכול לעשות כן ולהסיר האיסור, אבל כל שצריך מומחה לזה לא נראה שיצטרכו לילך למומחה, ואם נאמר שחייב אדם לילך למומחה א"כ בזמנינו שניתן לברר על ידי מעבדה יתבטל הדין של הלך אחר רוב, והרי גם בזמן הגמ' היו מומחין שידעו להבחין בין חלב לשומן, שהרי אמרו בגמ' כריתות שחייב אשם תלוי הוא רק בחתיכה אחת בין שתי חתיכות, והטעם שניתן לברר איסורו על ידי מומחה שיכיר את החתיכה הנשארת אם חלב היא או שומן, הרי שגם אז ידעו להבחין ואעפ"כ מצינו שחלב שנתערב בשומן בטל ברוב, הרי שאין נחשב כהוכר האיסור רק בניתן להכיר לכל אדם. אבל כל שצריך בירור על ידי מומחה בזה סומכין על רוב, ומסתבר שאין הבדל בין ביטול ברוב לבין הלך אחר הרוב.

(י) עוד יש סברה למצוא היתר למעוברת ליכנס לאהל המת מדין אינו מתכווין. והרי אינה מתכוונת לטמאות הכהן, ואף שזה פסיק רישא מ"מ לדעת הערוך שפסיק רישא דלא ניחא מותר, א"כ גם בנידון דידן לא ניחא ליה לטמאות לעובר. אכן א"כ נתיר כל טומאת כהנים אם אינו מכווין לטמאות עצמו, ולמה היו כהנים צריכים להקיף למה לא נתיר להם לילך כדרכם מכח אינו מתכווין ולא ניחא להו, וכש"כ שקשה לסברת הט"ז שכל שאין ידוע אם יש איסור מותר כשאינו מתכווין ולא חשיב פסיק רישא, א"כ בספק טומאה נתיר, ובנידון דידן שיש עכ"פ ספק אפילו אם אינו ס"ס נתיר,

ובזה לכאורה פשוט שגם בניתן לברר אינו נחשב כפסיק רישא, שהרי בעובדא דהט"ז שסוגר התיבה וספק אם יש זבובים יכול לברר ולידע אם יש זבובים, ומ"מ נחשב כאינו מתכווין, וא"כ גם בנידון דידן נתיר. ואולי נאמר שבטומאת כהנים האיסור אינו לעשות מעשה המטמא אלא האיסור לכהן להיות טמא טומאת מת. ולכן כל שבסוף יתברר שנטמא הכהן אסור.

ותדע שבכהן האיסור להיות טמא ולא מעשה הטומאה, שהרי כתבו התוס' סוף פ"ב בכתובות שמותר לכהן לילך בספק טומאה ברה"ר, והרי ספק טומאה ברה"ר להרבה שיטות מה שטהור הוא משום שמעמידין בחזקת טהרה, ואיך נתיר לאדם לעבור איסור בגלל חזקה, והרי זה דומה לאוכל ספק איסור שאינו נפסל לעדות משום שמעמידין אותו בחזקת כשרות, וכי נתיר לאדם לאכול הספק איסור משום שאם יאכל נכשירו לעדות מכח חזקה, אלא ע"כ שגדר איסור כהונה הוא להיות טמא ולא עצם מעשה הטומאה, ולכן כל שבסוף יהיה טהור מכח חזקה אין איסור לילך בספק טומאה. וגם אנו נאמר שלכן אין כאן היתר של אינו מתכווין כיון שלבסוף יהיה טמא ואסור להיות טמא ולא מהני אינו מתכווין, ותדע שהרי זה פשוט שאסור לאדם לזרוק אבן ברה"ר אם עלול לפגוע באדם ולחבול בו או להרגו אף שאינו מתכווין ואינו פסיק רישא כשלא ברור שהאבן יפגע, והטעם נראה כיון שהאיסור אינו מעשה זריקה אלא התוצאה, וכל שיכול להיות שיפגע באדם אסור ואין כאן היתר של אינו מתכווין.

(יא) והנה יש למצוא ס"ס באופן כזה, שמא הלכה שזה כטהרה בלועה או כסברת

החת"ס שכל עובר כל זמן שלא נולד לא נחשב למי שאסור לטמאות אותו וא"כ ודאי שאין בו איסור, ועוד ספק שמא נקבה היא. אכן גם אם נאמר שכיון שאפשר לברר אינו ס"ס מ"מ יש לומר שאם יש ספק אם העובר מקבל טומאה שוב נחשב כספק טומאה ברה"ר והתירו התוס', שהרי בית חולים נחשב כרה"ר כיון שג' בני אדם מצוין שם. אמנם זה פשוט שספק נקבה או אדם שהוא ספק כהן ספק ישראל בודאי אין לו היתר של ספק טומאה ברה"ר, שהרי ודאי יטמא, רק הספק אם יש איסור, אבל הספק אם העובר מקבל טומאה זה דומה לספק טומאה ברה"ר.

אכן מה שהקשתי למה לא נתיר לאשה מעוברת ליכנס לאהל המת והרי אינה מתכוונת לטמא את העובר, וזה פסיק רישא דלא ניאח, יש לומר שאף שאינה מתכוונת לטמאותו מ"מ מתכוונת להביא את העובר כאן באהל המת, ועד כאן לא אמרו אינו מתכווין מותר אלא באופן שאם היה אפשר לו להביא את הספסל מבלי שהיה נעשה חריץ היה עושה כן זהו אינו מתכווין, אבל כאן באשה אילו היה בידיה להוציא העובר ולהשאירו מחוץ לאהל המת לא היתה עושה כך ובודאי לא היתה משאירה בחוץ, ולכן נחשב כמתכווין.

וכן מה שכתבנו שכל שהאיסור הוא התוצאה כמו רציחה וטומאת כהן בזה גם באינו מתכווין אסור, שכל שהתוצאה יתקיים אסור ורק במעשה לחוד אם אינו מתכווין חסר במעשה, וכמו שכתב ר"ת ריש הלכות שבת שחסר ברצון העושה. אכן ממה שכתב הרשב"א שבת דף קל"ג שלכן המל ויש בהרת נחשב כאינו מתכווין לקוץ

הבהרת אף שקוצץ ומתכווין לכך, ותירץ הרשב"א שאיסור קציצת בהרת אינה עצם הקציצה אלא האיסור הוא לטהר עצמו על ידי קציצת הבהרת, ולא בדרך שקבעה תורה על ידי ראית הכהן, וכמו שכתוב בתורה השמר לך בנגע הצרעת לשמור ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים, ולכן כל שקוצץ הבהרת ואינו מתכווין לטהר הטומאת נגעים נחשב כאינו מתכווין.

והנה מבואר ברשב"א שכל שהאיסור התוצאה נחשב כאינו מתכווין גם אם מתכווין למעשה האיסור כל שאינו מתכווין לתוצאה של האיסור, וא"כ קשה אדרבה אם טומאת כהנים האיסור הוא התוצאה שכהן טמא א"כ נאמר שכל שאינו מתכווין לטומאה אינו מתכווין, ומה הפרש יש בין לטהר מצורע ובין לטמא כהן. ונראה שיש חילוק, שטומאה הוא דבר שנעשה טמא ונשאר טמא, ולכן כל שמתכווין לעשות מעשה הטומאה זהו מתכווין, משא"כ לטהר טמא, שהדבה נשארת וכל חייו טהור משום שאין לו בהרת, משא"כ לקבל טומאה שהגורם היה רק הנגיעה ומה שטמא בהמשך הזמן זהו רק המשך מסיבה ראשונה ולא שהסיבה נמשכת.

והנה באחיעזר ח"ג סימן ס"ה אות ו' כתב טעם לאסור למעוברת ליכנס באהל המת שאף שאין העובר מקבל טומאה מ"מ יש איסור לכהן ליכנס לאהל המת אף אם אינו מקבל טומאה כמו שאסור ליכנס לאוהל שיש בו גוסס אף שלא נטמא.

ולפי סברה זו מיושב ג"כ למה אין כאן היתר של אינו מתכווין, אמנם כבר כתבנו לעיל שמתוס' כתובות שהתירו לכהן

יב) מסקנת הדברים נראה כבר פסק המשנה ברורה בסימן שמ"ג סק"ג וז"ל ומכל מקום אשת כהן מעוברת שקרבו ימיה ללדת מותרת ליכנס לכתחילה באהל המת, ואף שנראה לנו שודאי תלד שם אפילו הכי מותר דס"ס הוא שמא יהיה נקבה ושמא יהיה נפל עכ"ל. ולפי זה יוצא שכל שלא קרבו ימיה ללדת מותרת גם בשכבר בדקה באולטרא סאונד ונודע לה שמעוברת מזכר. אכן אם קרבו ימיה וודאי תלד שם אז אסורה לילד שם, שהרי אין כאן ספק.

אכן אם חייבת ליבדק נראה שכל שבדעתה ליבדק אלא נמנעת מכך כדי שתוכל ליכנס לילד שם זה אסור, אבל בשאין בדעתה ליבדק נראה שיש להקל בשעת הדחק כל שיש צורך גדול לילד שם, שאינה חייבת ליבדק, שיש לדמותו לכל ביטול ברוב שאין חייב לילך ולבדוק במעבדה לדעת ולהכיר האיסור, זולת אם בקל ניתן לדעת כמו לשפוך מים קרים בתבשיל שנפל בו חלב ויש שישים.

לילך על ספק קבר ברה"ר נראה שאינו כן והאיסור לכהן להיות טמא, ומה שאסור לגוסס כבר כתב האחיעזר בעצמו שהוא מעין גזירה שמא ישאר עד שימות ויטמא. אכן יש לומר שהתוס' כתובות סוברים שספק טומאה ברה"ר טהור אינו מטעם חזקת טהור אלא הלכה שספק ברה"ר טהור ולכן מותר לכהן לילך על ספק קבר ברה"ר שהלכה זו גם מתירה לכהן. אכן זה גופא קשה למה נדמה איסור לכהן לילך באהל המת לדין ספק טומאה, אלא ע"כ שגדר האיסור הוא להיות טמא.

ובהאי ענינא קשה על מה שכתב המלבי"ם בראשית ו, א, הביא מחכמי הטבע שבמקומות שנושאים שתי נשים יולדו נקבות כפלים מזכרים עיי"ש. ולפי"ז קשה למה הגמ' צריכה לומר שמצרפין מיעוט מפילות למחצה נקבות תיפוק ליה שנקבות הם רובא נגד זכרים, זולת אם נאמר שהגמ' בא לומר שגם במקומות שהמנהג לא לישא אשה על אשתו גם בזה מותר מטעם שמצרפים מיעוט מפילות למחצה נקבות.